

Știință și Religie

Lumea civilizată a intrat în secolul 20 cu convingerea că știința are o capacitate nelimitată de a reduce totul, chiar și religia, la chimie, fizică și, în final, la mișcările electronilor și atomilor, care pot fi, în principiu controlate și prezise de ecuații matematice. În cel mai bun caz, numai câteva zone încă neexplicate și care se reduc treptat ca număr, au fost rezervate lui Dumnezeu. Acum, la începutul secolului 21 am aflat cu greu că știința și argumentele raționale nu sunt remedii pentru orice neajuns, că aplicarea fără discernământ a științei și tehnologiei poate chiar să amenințe existența lumii.

S-a sperat acum, la început de mileniu, că noua înțelegere a fizicii autentice și a teologiei creștine poate furniza o bază solidă pentru interacțiunile dintre ele fără sofisticarea complexă și intoleranța clerică din trecut. Aceasta implică o deplasare de la credința în soluțiile tehnice la o abordare morală și cu adevărat spirituală. Știința, interpretată corect, nu oferă o bază pentru morală și etică. Ea este prin natura ei amorală. Oamenii fac și folosesc știința, care trebuie să ofere din alte resurse valorile și standardurile față de care moralitatea și etica trebuie să fie judecate.

Așa cum nota Howson (M. Howson, A catholic Scientist, Physics, Leeds) nimeni nu are vreo dificultate în a accepta literal învățăturile și dogmele religiei sale. Nu este nici o problemă în a fi o persoană religioasă și un om de știință: știința și religia sunt căi total diferite de a vedea realitatea și nu sunt în conflict. Este la fel ca în cazul muzicii care depinde de acustica aplicată dar cuprinde mult mai mult, sau în cazul esteticii unei picture care este mult mai mult decât toată chimia picturii. Conflictele nu pot fi evitate atunci când oamenii de știință încearcă să predice filosofia, morala și alte “scientisme” în timp ce bisericile organizate insistă asupra dogmatizării unor evenimente naturale fără relevanță spirituală. Nimeni nu poate pretinde că posedă înțelepciunea divină și cunoașterea universală. Ambele sunt doar proiecții ale unei lumi complexe și confuze în două sisteme de referință independente, care sunt fixate și limitate de anatomia creierului uman. Adevărul absolut nu poate fi găsit într-un singur sistem ci stă cumva între ele.

Un mare fizician, Sir Nevil Mott, laureat al Premiului Nobel pentru Fizică pe anul 1977, s-a ocupat mult de relația dintre știință și religie. El a fost prieten bun cu profesorul român Acad. Dr. Doc. Radu Grigorovici. Mott a scris două cărți despre dihotomia Știință – Religie: *Christianity without miracles* și *Can scientists believe ?* (Ed. James & James, London 1990). Reflexiile sale sunt de importanță covârșitoare atât pentru oamenii de știință cât și pentru filozofii și practicanții religiei.

Fizicienii știu bine că multe evenimente naturale (spre exemplu comportarea particulelor foarte mici și a undelor luminoase) pot fi descrise în mod satisfăcător în termenii a două modele teoretice care nu se suprapun. Ei nu devin

schizofrenici și nici nu au insomnii pentru că nu cunosc natura electronilor și a fotonilor.

Modelele self-consistente ale fizicii sunt puternice și au utilitate practică pentru că se mărginesc în mod strict la evenimente naturale reproductibile, care pot fi puse în legătură prin concluzii deterministice sau formule matematice cu alte fapte care au fost deja dovedite prin multe experimente critice realizate în condiții controlate. Toate aspectele umane sunt excluse, așa că fizica este și trebuie să fie amorală. Religia are sarcina suplimentară să considere conștiința ființelor umane, comportarea lor socială, problemele morale și etice precum și toate celelalte fenomene supranaturale, care nu pot fi investigate prin experimente reproductibile sau logică matematică. Metafizica și filozofia naturală reprezintă o nouă abordare, care are drept scop să unifice cele două poziții extreme ale științei și teologiei prin raționament pur, într-un mare model universal al lumii.

Dualismele spirit-materie, suflet-corp, credință-rațiune, sau Dumnezeu-Lume apar într-o formă sau alta în toate religiile lumii. Dualismul pare a fi puternic fixat în anatomia creierului uman: două emisfere cu funcții destul de diferite conectate slab doar printr-un “cablu” fibros numit “corpus callosum”. Pentru scopuri psihanalitice C. G. Jung atribuie religia, credința, emoția, poezia, emisferei drepte iar știința, faptele, rațiunea, proza, emisferei stângi.

Interfața între creier și minte poate fi descrisă prin relația dintre “dendroni” și “psihoni”(elemente mentale). Deoarece interacțiunea lucrează cu deplasări moleculare în limita principiului lui Heisenberg, ea nu este caracterizată prin determinism și poate fi făcută responsabilă pentru influențele supranaturale, ca de exemplu, “liberul arbitru”. O altă afirmație speculativă spune că la nivelul cel mai înalt al lumii mentale pot exista doar psihoni organizați într-o mare unitate psihică care reprezintă “eu-l” sau “sufletul”. Acesta poate supraviețui morții creierului și să ducă mai departe memoria psihică.

Structura duală a creierului uman: minte și personalitate, nu numai ne impune nouă ca indivizi soarta de a purta două pălării: cea științifică și cea religioasă , dar și despică lumea noastră culturală într-o abordare științifică și religioasă care nu pot fi aduse la unison într-o viziune inteligibilă a lumii.

Din punct de vedere istoric dezvoltarea științei și religiei urmează căi paralele. La început se află întotdeauna observațiile neașteptate, noi idei sau revelații, care apar în mintea creativă a unei personae. Ele sunt apoi comunicate și verificate în ce privește conformitatea și utilitatea, în societățile contemporane. În final ele sunt cristalizate ca legi naturale, dogmă religioasă, reguli etice și estetice.

Cine a formulat învățătura creștină ? În ce condiții sociale a apărut ? Ce interese servește și cui servește ? Există o tendință de demitologizare a religiei. Similare demitologizării religiei este de-sacralizarea științei moderne, care, recunoscând limitările științei, rezistă vechii tendințe de a formula explicații deterministice oricărui lucru și fenomen. Astfel legile deterministice ale fizicii

sunt bazate pe probabilități statistice mediate pe un număr mare de evenimente accidentale la nivel atomic. În formularea lui Heisenberg a teoriei cuantice, energia unui proces atomic este în principiu incertă și poate fi definită doar cu o precizie strict limitată.

Toate aspectele incertitudinii în fizica modernă pot fi interpretate ca un progres al științei spre granița dintre natural și supanatural. Aceasta înseamnă că noi (sau Dumnezeu !) putem folosi de fapt dezordinea la un nivel pentru a produce regularitățile necesare pentru a exprima scopul la un nivel mai înalt de agregare.

Miracolele, care contrazic toate legile naturii reprezintă controversa centrală dintre religie și fizică. Sir Nevil Mott acceptă că este un adevărat miracol doar conștiința umană, care nu va putea fi explicată vreodată nici de fizică, nici de psihologie. În asta ar consta miracolul acțiunii lui Dumnezeu. Credința într-un Dumnezeu incomprehensibil și incognoscibil care se află în afara noastră a devenit necesară deoarece fără acesta viața ar părea “o poveste spusă de un idiot”.

Religiile, care nu sunt în acord cu legile fizicii sunt considerate de ilustrul savant Sir Nevil Mott ca distilări ale înțelepciunii strămoșilor noștri privind situații morale și umane care ies din modelul științific. Ele trebuie luate la figurat și nu ad literam. Adevărul lor relativ își schimbă semnificația de la persoană la persoană, de la țară la țară, în contrast cu adevărul absolut al legilor fizicii care este obligatoriu pentru oamenii de știință.

Același Nevil Mott afirmă că atitudinea oamenilor de știință față de religie pare a fi influențată mai mult de educație și de mediul social și cultural, decât de către un impuls care să provină din înțelegerea științifică a lucrurilor. Mott a declarat: “Eu cred în Dumnezeu deoarece așa vreau eu, pentru a da semnificație vieții mele!”.